

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Erzincan University Journal of Social Sciences Institute

2021-14(1)- E-ISSN-2148-9289

**HALK YAŞAMI (FOLKLİFE) BAĞLAMINDA ERZİNCANLI ÂŞIK HAŞİM
SÜER'İN ŞİİR DÜNYASI**

The Poetry World of Asik Süeri from Erzincan in the Context of Folklife

AÇELYA OĞUZ

Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Halk Bilimi Bölümü

PhD STD, Ankara Hacı Bayram Veli University, Turkish Folklore Department

acelya19911991@gmail.com

Orcid:0000-0002-8549-1210

Atf/©: Oğuz, Açelya (2021). Halk Yaşamı (Folklife) Bağlamında Erzincanlı Âşık Haşim Süer'in Şiir Dünyası, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 14, Sayı 1, ss. 174-196

Citation/©: Oğuz, Açelya (2021).The Poetry World of Asik Süeri from Erzincan in the Context of Folklife, *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 14, Issue 1, pp. 174-196

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü-Article Types : *Araştırma/Research*
Geliş Tarihi-Received Date : *18/11/2020*
Kabul Tarihi-Accepted Date : *16/12/2020*
Sayfa Numarası-Page Numbers: *174-196*
Doi : *10.46790/erzisosbil.827712*

Notlar/Notes

Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Turnitin/Ithenticate/İntihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir

Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/İntihal

Licenced by CC-BY-NC ile lisanslıdır

HALK YAŞAMI (FOLKLİFE) BAĞLAMINDA ERZİNCANLI ÂŞIK HAŞİM SÜER'İN ŞİİR DÜNYASI

The Poetry World of Asik Süeri from Erzincan in the Context of Folklife

AÇELYA OĞUZ

Öz:

Erzincanlı Âşık Haşim Süer'in şiir yazma, saz çalma süreçleri halk yaşamı çerçevesinde incelenecektir. Erzincan, halk zanaatları üretiminin devam ettirildiği, geleneksel ürünlerin ticari faaliyetlerde pazarının olduğu, coğrafi konumu itibarıyla kültürel çeşitliliğin ve etkileşimin yoğun olduğu şehirlerdendir. Kentli Erzincanlıların büyük çoğunluğu çevre köylerdeki yazlıklarında tarım- hayvancılık faaliyetlerini sürdürmek, meyve toplamak, meyvelerini kurutmak, kışlık hazırlamak için merkez etrafındaki köylere birkaç aylığına göç etmektedirler. Süeri mahlaslı Âşık Haşim Süer yazları göç edilen köylerde daimi olarak yaşamaktadır. Geleneksel tarım yöntemlerini kullanarak hayatını sürdürmektedir. Sözlü kültür çerçevesinde değerlendirildiğinde ise âşık çocukluğundan beri mihman meclislerine katılmakta, büyüklerinin saz eşliğinde söyledikleri deyişleri dinlemektedir. Saz çalma noktasında çevresinden gören, duyan, çalma üslubu kazanan âşık; babasının, dedesinin, oğlunun, torununun da saz çaldığını söylemektedir. Geleneğin kuşaktan kuşağa aktarıldığı Erzincan'da saz yapım evleri de bulunmaktadır. Âşıklık geleneği, maddi kültürle sözlü kültürün harmanlanmasıyla ortaya çıkabilen bir ürün olduğu Süeri şiirleri üzerinden izah edilmeye çalışılacaktır. Yapılan incelemeler maddi kültür ve sözlü kültür arasındaki alışverişe işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Haşim Süer, halk yaşamı, maddi kültür, sözlü kültür

Abstract:

The poetry writing and instrument playing processes of Âşık Haşim Süer will be examined within the framework of folklife. Erzincan is one of the cities where the production of folk crafts is continued and traded. It has intensity of interaction with cultural diversity in terms of geographical location. Süeri continues his life using traditional farming methods. When it is evaluated within the framework of oral culture, the poet has been attending poet meetings since childhood and listening to the poems of the elders with accompaniment. The poet, who sees, hears and gains the playing style of the instrument at the playing instrument, conveys that his father, grandfather, son and grandson also played the instrument. There are also reed making houses in Erzincan where the tradition is passed down from generation to generation. Süeri poems were created by the mixture of material culture and oral culture. Investigations done are refer to the Exchange between material culture and oral culture.

Keywords: Poet Haşim Süer, folklife, material culture, oral culture

1. ÂŞIK SÜERİ'NİN HALK YAŞAMI ÇERÇEVESİNDE YORUMLANMASI

Türkiye sahasından âşıklık geleneği, sözlü ve yazılı kültürün önemli dinamiklerinden kabul edilmektedir. Âşıklık geleneği toplumsal yaşantıdaki birçok unsurla da ilintilidir. Sazın ve sözün bir getirisi olarak toplumsal katılım, müzik, bir arada olmanın kazandırdığı sosyalleşme, yöresel ritimlerin oluşması, icra mekânlarının oluşturulmasını da beraberinde getirmiştir. Farklı illerde âşıklık geleneğinin icracısının, icra mekânının, üslubunun, tarzının yöreselleşmesi sonucu bu unsurlar da değişiklik göstermektedir. Doğu Anadolu'da âşıklık geleneği bireyselliğin artması, topluca eğlenme kültürünün değişime uğramasıyla birlikte âşıklık geleneğine dayanan etkinlikler azalmakla beraber varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Erzurum, Kars, Erzincan, Gümüşhane, Bayburt illeri geçmişten günümüze âşıklık geleneğinin devam ettiği kültür merkezleridir. Bu bağlamda Erzincan'da yaşayan-yaşatılan âşıklık geleneği, saz çalma, saz yapma, sazın çalındığı meclislere katılma "halk yaşamı" bağlamında değerlendirilerek bu gelenekte yetişmiş Âşık Haşim Süer'in tanıtılması ve şiirlerinden hareketle âşığın sanatsal evrenine dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır. Maddi kültürün canlılığını koruma noktasında bakır işçiliği ve işlemeciliği, dokumacılık, meyve kurutmacılığı, geleneksel el sanatları, saz yapımı halk yaşamı açısından önemlidir. Maddi kültür ile sözlü kültür iç içe var olmaktadır. Dolayısıyla Süeri'nin saz ile sözünün gelişmişliği bu iki kültürün mevcudiyetiyle olmuştur. Kültürel çevrede yetişen âşık görerek, duyarak, yaparak kültür dünyasını zenginleştirmiştir. Bu amaç doğrultusunda Süeri mahlaslı Haşim Süer'in doğumu, erginlenme süreci, köyünden bir kıza âşık olması, kavuşamaması, gurbete çıkması, evliliği, işi hakkında bilgiler verilecek; geleneksel yaşantı noktasında âşık meclislerinde bulunması, saz çalma kültürünü gözlemlemesi, şiir dünyasını besleyen ustasından elektronik ortam aracılığıyla beslenmesi, ustasıyla karşılaşması, âşığın içine doğduğu geleneksel yaşantısının şiirlerindeki yansımaları halk hayatı ekseninde dikkate alınacaktır. Eldeki bilgiler Haşim Süer'le 2011 yılında Erzincan'da yapılan bir dizi yüz yüze görüşmelerden, 2020 yılında oğlu Alican Süer'le yapılan telefon görüşmelerinden ve her sene yaz aylarında düzenli olarak Erzincan'da bulunarak kültürel yaşantının gözlemlenmesi ile elde edilmiştir. Âşık, seksene yakının şiirinin olduğunu ifade etmektedir. Çalışmada âşığın izni alınarak on yedi şiiri üzerinden değerlendirme yapılacaktır. Âşık, şiirlerini kitaplaştırmak için çeşitli araştırmacılarla görüşmüş fakat araştırmacılarından kaynaklı gerekçelerden ötürü şiirler kitaplaştırılmamıştır. Âşık, 13.12.2020 tarihinde yapılan telefon görüşmesinde şiirlerini Erzincan İl Kültür Müdürlüğüne basılması için götürdüğünü, 2 ay bekletildiği halde basmadığını söyleyerek şiirlerini geri aldığını söylemiştir. Çalışmada, âşığın kendisinden alınan şiirlerle "halk hayatı" terimi üzerinden yorumlamalar yapılmaya çalışılacaktır.

Halk hayatı, halk yaşamı adlandırmalarıyla ortaya çıkan terim şu şekilde tanımlanmaktadır: "Halk yaşamı hareketi, halk kültürünün 20. yüzyıldaki bütün değerleriyle birlikte yeniden keşfidir." (Oğuz, 2010: 26) Dorson tarafından halk-kültürel kuramı olarak adlandırılmaktadır. Dorson, Don Yoder'den aktararak halk yaşamının amacını şu şekilde ifade etmiştir:

Halk yaşamı dergisi Gwerin'in kurucusu ve editörü olan Galler'deki Lowerth Peate ya da Pennsylvania Folklife dergisinin kurucusu ve editörü olan Amerika'daki Don Yoder'in söylediği gibi bunların başlıca savunmaları ve davaları, folklorcuların meselelerini genişletmek ve böylece onların halkın somut ürünlerini yani halk yaşamının bütünlüğünü kurcalamalarıydı. (Dorson, 2011: 67)

Halk hayatı daha çok maddi kültür üzerinden çözümlemeler yapmaktadır. Mimari, şehir planlaması üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilirken halk hayatı teriminin çözümlemesi üzerinden yapılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan halk hayatı kavramı ise maddi kültürle sözlü kültürü birbirlerini besleyip icra ortamı yaratması üzerinden şekillenmektedir. Erzincan kültürünün inanç sisteminde Alevi-Bektaşî geleneğinde deyiş söyleme, sazla Allah'a niyaz etmenin etkisiyle saz yapımı gelişmiştir. Saz yapımının gelişmesi bu kültürde yetişen başka bireylerin de saza aşına olmasını sağlamıştır. Yine coğrafi

konumu itibariyle Doğu Anadolu'nun âşıklık geleneğinde güçlü olması, Erzurum-Kars bölgesinde âşık atışmalarının devam etmesi Erzincan'ın kültürel zenginliğini açıklamaktadır. İlin bir tarafının Karadeniz, bir tarafının Doğu Anadolu olması kültürel çeşitliliği sağlamaktadır. Folklorik zenginliğin kaynağı bu özellikler dikkate alındığında maddi kültür ile sözlü kültürün karşılıklı etkileşimi Süeri'nin şiirlerini beslemiş, ona saz tekniği kazandırmıştır. Bu yorumlamalardan hareketle Dorson bu etkileşimi şu şekilde açıklamaktadır:

Sanatçıların psikolojik tiplerini, halk topluluğunun beğeni ve talebini etkileyen dış etkileri, ham maddelere hakim olan ekolojik faktörleri ve sanatçılar tarafından manipüle edilen geleneksel teknikleri dikkate almaktadır. Jones, halk sanatı oluşumlarının içine giren her unsur –tarihsel, bireysel, kültürel, geleneksel, estetik, ekonomik, çevresel- hesaba katmaya çalışmaktadır. (Dorson, 2011: 68)

Erzincan'da halk hayatının canlılık göstermesinin sebebi kentte yaşayanların köyle, toprakla, tarım ve hayvancılıkla bağlarını koparmamış olmalarıdır. Meyve yetiştiriciliğinin, hayvancılığın yapıldığı köylerde kışın şehir merkezinde yazın köyde yaşayan fazlaca insan vardır. Bu insanlar mevsimsel yer değişikliğini “Bir ayağımız köyde. Kışlığımızı biz kendimiz yapar markete gitmeyiz.” (K.K.2) diyerek açıklamaktadırlar. Haşim Süer de bu şekilde yaşayan ekseriyetle kent merkezine gidiş geliş yapan yöre halkından biridir. Don Yoder, “Halk Yaşamı” adlı makalesinin son cümlesi şu şekildedir: “Belki de bir saban veya harman düveni bizlere iç savaş kılıcından daha fazla şeyler öğretir.” (Oğuz, 2010: 32) Halk hayatının bu özellikleri dikkate alınarak âşığın şiir dünyasına dair incelemeler beş başlıkta incelenmiştir: Hayatı, Âşıklığı, İnanç ve Düşünce Dünyası, Şiirlerinin Yapısal Özelliği, Şiirlerinin Muhteva Özellikleri.

1.1.Hayatı

Âşık Haşim Süer 1941 yılında Erzincan'ın Kemah ilçesine bağlı Yağca köyünde doğmuştur. Eski adı Tımtığı olarak bilinen Yağca köyünün Ermenilerden alındığı kaynak kişi tarafından ifade edilmiştir. Yağca isminin verilmesini Süeri'nin oğlu Alican Süer şu şekilde ifade etmektedir: “Tereyağı güzel olduğu için bu adı vermişler. İnsanlar dalga geçiyor: ‘Siz millete yağ mı çekiyorsunuz?’ diyorlar. İlgisi yok.” (K.K.1) Haşim Süer ilkokul mezunudur. Köyünde okul olmayan Haşim Süer, okula gidebilmek için 6 km yol yürüdüğünü, okuldan arta kalan zamanlarda da tarla işleriyle uğraştığını söylemiştir. Çocukluk yıllarında kendi köyünden bir kıza âşık olmuştur. Evli ve üç çocuklu abisi vefat edince, aile üyeleri “toprak bölünmesin, çocuklar ortada kalmasın, üvey baba bilmesinler” diye Haşim Süer'i yengesiyile evlendirirler. Süeri'nin oğlu Alican Süer, anneannesinin de aynı şekilde kayınıyla evlendirildiğini ifade ederken “Kızlar, anaların kaderini yaşarmış.” (K.K.1) diyerek bölgedeki uygulamanın uzun yıllar yapıldığına dikkat çekmektedir. Bu evlilikten Alican ve Müslüm adında iki oğlu dünyaya gelmiştir. Küçük oğlu Alican Süer, müzikoloji mezunudur. İstanbul'da yaşayan Alican Süer, saz eğitimi vermektedir. Büyük oğlu Müslüm Süer ise ilkokul mezunudur. Âşığın kendi söylemiyle “Atadan dededen gördüğü kırsal toprakta tarla tapan işi” yapmaktadır. Haşim Süer 1968 yılında Almanya'ya çalışmaya giderek orada 13 yıl kalmıştır. Bu sürecin Türkiye'de âşıklık geleneğine yaptığı katkıyı Dilaver Düzgün, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı'nda şu şekilde açıklamaktadır: “1960'lı yıllardan itibaren Türk işçilerinin Avrupa'ya göçüyle birlikte gurbet olgusu ekseninde bir âşık tarzı şiir hareketliliği yaşanmıştır. Bu gelişme, âşık edebiyatının tematik olarak zenginleşmesini sağladığı gibi, âşık tarzı için ideal bir Pazar oluşmasına zemin hazırlamıştır.” (Oğuz, 2008: 274) Âşığı bu süreç kültürel çeşitliliğe aşina olmakla şiirsel yönden beslemesi sürecin bir getirisi. Âşık, işçiye sinir zayıflaması yaşadığı için Erzincan'a kesin dönüş yapmıştır. Derneklerin etkinliklerine sazi, sözü ile katılmış, Almanya'da “Gurbet Şairleri” yarışmasında 3. olmuştur. Gurbet dönüşü Erzincan'da tarla işi yapmış, traktör sürmüş, çiftçi BAĞ-KUR'undan emekli olmuştur. Haşim Süer, köyü Yağca'da eşiyile birlikte

yaşamaktadır. Kültürel zenginliğin içinde yetişen âşığın, yurt dışına gitmesi gurbet, ayrılık, vatan sevgisi, memleket özlemi gibi duyguları daha yoğun yaşamasını sebep olmuştur. Memleketine geri döndüğünde atadan dededen gördüğü geleneksel tarımla hayatını idame ettirmiştir. Geçim sıkıntısı, âşığın şiir evrenini beslemiştir.

1.2.Âşıklığı

Haşim Süer'in sazla tanışıklığı yetiştiği ortamda saz yapma, satma, çalma eylemlerinin olmasından ve sazlı toplanmaların düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Süeri'nin aile ortamında da dedesi Süleyman Süer usta kabul ettiği âşıkların şiirlerini icra edermiş fakat şiir yazamazmış. Süeri, çevresini gözlemleyerek kendi kendine saz çalmayı öğrendiğini söylemiştir. Misafirler köye topluca gelip saz çalıp şiirlerini seslendirdikleri ortamlarda büyümüştür Haşim Süer. Kendisiyle yapılan görüşmelerde aktardığına göre usta olarak kabul ettiği kişi Âşık Daimi'dir. Âşık Daimi'nin kasetlerini dinleyerek kendisini yetiştirmiştir. Usta – çırak ilişkisiyle yetişmeyen âşık üstat kabul ettiği kişilerin kasetlerini dinleyerek şiirlerine üslup kazandırdığı için elektronik ortam âşığı kabul edilebilir. Birçok âşıkla iletişimi olmakla birlikte söz ve saz tekniğini Âşık Daimi'nin kasetleriyle geliştirdiğini kendisiyle birkaç kez sahne aldığını ifade etmektedir. Süeri'nin Daimi ile ilk karşılaşması Kumaş Dede'nin oğlunun bir ortakla kurduğu Kumaş Sazevinde olmuştur. Süeri, Daimi'yi gördüğünde elinin ayağına dolaştığını belirtmiştir. Çalış tekniği gibi birçok şeyi Daimi'den esinlenmektedir. Almanya'da da iki âşık bir arada bulunmuşlardır. Süeri, evlâtlarına nasihat olarak Daimi'den dinlediği şu dörtlüğü söylemektedir:

“Daimi'yim benliğime kanardım

Ben beni görmezdim eli kınardım

Kişiye kendime düşman sanardım

Nefsim bana düşmanmış bilmedim”

Süeri, Daimi'yi usta kabul etmekle birlikte başka âşıklarla da iletişim hâlinindedir. Kumaş Dede, Âşık Garip Bektaş, Davut Sulari, Ali Ekber Çiçek, Murat Çobanoğlu, Âşık Mahmut Erdal gibi âşıkların kasetlerini dinlemekte, bir kısmıyla da şahsen tanışmaktadır. Âşığın şiirleri çeşitli halk müziği sanatçıları tarafından bestelenmiştir. Emre Saltık tarafından seslendirilen “Ey Vefasız Beni Yaktın Yanasın”, “Gelmedin Gülüm”; Taner Özdemir'in seslendirdiği “Dağlar Girdi Aramıza” türküleri âşığın sevip de kavuşamadığı çocukluk aşkına adanmıştır. (K.K.1) Haşim Süer ile yapılan telefon görüşmesinde 80'e yakın şiirinin olduğunu ifade etmektedir. Eldeki şiirlerin on üçü âşıkla yapılan görüşmelerde kendisinden alınmıştır. Şiirlerin üçü bestelenerek seslendirilen videolardan yazıya geçirilmiş, biri de Aydınlik gazetesinin âşıkla yaptığı röportajdan elde edilmiştir.

Rüya görmeye veya pir elinden bade içmeye inanmadığını söyleyen âşık bâdeli değildir. Alevi gelenekten beslenen âşık cem törenlerine katılmamaktadır. Bağlama tekniğinin ceme uymadığını, yaşam tarzı olarak da cemi pek benimsemediğini ifade etmektedir. Bu konuyla alakalı şu bilgileri paylaşmaktadır: “Din, Allah ile kul arasındadır. Kalben ona dürüstçe bağlanmak zaten ibadettir. Herkeste ne yoksa Allahtan onu ister. Ben evvel kadere inanmazdım. Felek benle çok uğraştı. Gördüm ki bizim için düşünülmüş bir plan var, ne yaparsam yapayım o plan gerçekleşiyor.” Kültür bakanlığının sertifikalı halk ozanı olduğunu ve herhangi bir dini görevinin olmadığını söylemiştir. Kendisini Daimi, Ali Ekber Çiçek üslubuna sahip, onların yolundan giden, yaşça onlardan yaklaşık on yaş küçük bir takipçi olduğunu belirtmektedir. Âşığın atışmalarına katılmak veya irticalen söylemek gibi bir eğilimi yoktur. Kendisiyle yapılan görüşmelerde de hiç atışmaya çıkmadığını, arkadaş ortamlarında istendiği takdirde kendi yazdığı şiirleri sazıyla icra etmektedir. Süeri, mahlasını kendi soyadına uygun olarak

şirde kafiyelenişinin kolay olması sebebiyle verdiği ifade etmiştir. Bu özellikleri itibariyle Haşim Süer, elektronik ortam âşığıdır.

Erzincan'da bakırcılık, saz yapımı gibi zanaatlarusta çırak ilişkisi içerisinde devam ettirilmekte, geleneksel zanaatlar yaşatılmaktadır. Kentte 1992 yılındaki depremle birlikte somut kültürel miraslar büyük ölçüde yok olmuştur. Buna karşın geleneksel yaşantı varlığını devam ettirmektedir. Haşim Süer, bu gelenekselliğin taşıyıcısıdır. 2002 yılında bir internet sitesi haberi için âşıkla görüşülmüş, âşık halk şiiriyle tanışıklığını şu şekilde ifade etmiştir: “Kendi ifadesiyle ‘Soğutucuya konulup da içilen değil, doğal bir kaynaktan gelen bir su gibi dedemden babama, babamdan bana, benden de çocuklarıma sirayet eden bir bağlama çalma tutkusu’ ile müzik hayatını devam ettirmektedir. Oğlu Ali Süer de İstanbul'da müzikle uğraşmaktadır.” (Web-1) Âşıklık geleneğinin üreticisi, aktarıcısı olan Haşim Süer'in torunu da halk şiiriyle ilgilidir. Bu durum kültürel aktarımın devam ettiğini göstermektedir. Torunu âşık olmamakla birlikte saz çalıp dedesinin şiirlerini söyleyebilmektir. Oğlu Alican Süer, şiir yazma yeteneğinin ilahi bir yetenek olduğunu aktarmaktadır. Bu yeteneğe sahip olamamaktan elem duyduğunu ifade etmiştir.

1.3. İnanç ve Düşünce Dünyası

Âşık Haşim Süer, Alevi- Bektaşî geleneği içerisinde yetişmiştir. Cem töreninde, zâkirin saz eşliğinde deyiş söylemesi âşığın çok küçük yaşlarda saza ve söze kulağının aşına olmasını sağlamıştır. Âşık, doğanın bir döngüsellik içinde her nesnenin bir ruhu olduğuna inanmaktadır. Âşıkla yapılan görüşmelerde ağaç dalının bir çocuk tarafından kırıldığını gördüğünde şu yorumu yapmıştır: “İnsan ölür, toprağa karışır. O topraktan böcek türer, ağaç beslenir. İnsan böcek, ağaç gibi diğer bitki ile hayvanlara karışır. Bu yüzden ağaç dalı kırmak, bir çocuğun kolunu kırmakla birdir.” İnsanı, hayvanı, bitkiyi eş kabul ettiği için şiirlerinde bitkilerle, hayvanlarla bazen de dağ, yel gibi cansız varlıklarla dertleşmektedir. Bu ruh, tabiatla bütünleşme, bir olma halidir. “Sorarım seher yeline”, “Dağlar efkârlıyım dağlar kederliyim/Dağlar ben dertliyim bugün oy”, “Soram dedim nazlı yarı yellere/Soram boz bulanık akan sellere/ Efkârlıyım dağlar anlayın beni/ Soram has bahçede açan güllere/ Soram sazımdaki öten tellere”, “Arılarla divan kursam/ Kelebeklerle konuşsam/ Uçuşsam ben garip garip/ Rüzgârlara açsam kucak/ Dertli bülbül ile firak/ Ötüşsem ben garip garip” mısraları tabiatla bir olma hissiyatının yansıtmaktadır. Âşık, doğayla duygusal bir bağ kurmakta yelin esmesi, bülbülün ötmesi, turnanın gurbete çıkması âşığı ağlatmaktadır. Süeri yaşlanmaktan duyduğu ömür kervanının geçmesi olarak nitelendirmektedir. Dünya hayatının âşiklara bir virane olduğunu söyleyerek ahiret hayatına gönderme yapmaktadır. Âşık, dara düştüğünde ilahi güçlerden yardım dilemektedir. “Süer yardımcımız Tanrı” diyen âşık, yaratana Türkçe hitap etmiştir. Dünya karmaşası, kavgasını sonlandırmak için pirden yardım istemektedir. “Pirimden bir yardım olsa /Tutsa elimden kaldırsa/ İnsanlık kavgası dursa/ Gönlüm silinirdi pastan” Dünyadaki kavgalar âşığın, gönlünü kirletmektedir. Barış mutluluk temennisindedir.

Süeri, “İnsanlık Bilen Kişi” şiirinde şiiri biz zamiriyle kurgulamıştır. Biz zamirinin karşılığı ise “Ehlibeyt bendesi”dir. Bu şiir üzerinden âşık, kendi inanç sistemlerini aktarmaktadır. Cefakâr, çilekeşlerin hanında İnsanlığı bilen kişileri davet etmektedir. Yaratana ser veren, özü yerlere seren, ikiliği bilmeyen, ayrımcıyı hiç sevmeyen canlardır bunlar. Özü yerlere sererek gururdan, kibirden arınmışlığı yüceltmektedir. “İncitmeyiz bir gönülü/ Sevgidir insan formülü” mısraları Süeri'nin dünyaya bakış açısını yansıtmaktadır. “Süer ulu divandayız/Vekilimiz cana gelsin” mısraları cem törenine ve cemin toplanma amacına telmih yapmaktadır. Âşık “Bir Yolum Var Yokuş Yanı” adlı şiirinde yaşam felsefesini alegorik bir şekilde kaleme almıştır. Yokuş olan yol, âşığın hayatını temsil etmektedir. Yokuşta zor yüründüğünü, âşık da zorluklar yaşadığını anlatmaktadır. Namerdin kervanının bu yoldan geçemeyeceğini söyleyerek mertçe yaşadığını simgeler üzerinden dile getirmiştir. Ömrünü, felek

borçları yüzünden elinden almış, ondan mahsul elde edememektedir. Âşık, hayatını kendisinin olmayan verimsiz bir tarlaya benzetmektedir. Bu benzetme yaşadığı sıkıntıların bir sonucudur. Âşık, son dörtlükte “Eğilirsen merde eğil /Namertler geçmez buradan” diyerek okuyucuya nasihat vermektedir.

1.4.Şiirlerinin Yapısal Özelliği

Edindiğimiz on altı şiir dörtlük nazım birimiyle oluşturulmuştur. “Ey Vefasız Beni Yaktın Yanasın” şiiri beşliklerle kurulmuştur. “Gelmedin Gülüm” şiiri dörtlükler ve nakaratla oluşturulmuştur. Âşığın altı şiiri sekizli hece vezniyle, on şiiri on birli hece vezniyle yazılmıştır. Veznin esnetildiği tek şiir bestelenen türkü “Gelmedin Gülüm”dür. Sekizli hece vezniyle yazılan şiirin ikilik nakaratında bir mısradan on iki hece, ikinci mısradan dokuz hece ile kurgulanmıştır. Şiirlerin kafiye düzenine bakılmıştır. Âşığın aaab – cd – eebb – cd... düzeniyle yazdığı şiirler bestelenmiştir. Bir şiir aaab – cccb... bir şiirde aaabb – cccb... düzeni sahiptir. Geriye kalan on dört şiirde abab – cccb... kafiye düzeni yer almaktadır. Her şiirin mısralarının son dörtlüğünde yer alan diğer dörtlüklerin son mısralarında da verilen kafiye ve rediften oluşmuş ses tekrarları şunlardır:

Gelmedin gülüm gelmedin, Dağlar girdi aramıza, Benden uzak yar kendinden bulasın, Öyle çabuk unuttun ki, ... beni gel ki bulasın, Kimse beni döndüremez, ...kar söylemez, ...maz olduk, ...azdık sende yalan dünya, ...lere, ...ana gelsin, ... dım da inanmadım, ...sem ben garip garip, ...ar hazin hazin beni ağlatır, ...astan, ...çmez buradan,...en sensin Kemal Paşa.

Şiirlerin yapısal özellikleri incelenirken şekil, tür, ezgi meseleleri açıklanacak, bu açıklama ekseninde Haşim Süer'in şiirleri gruplandırılacaktır. Öcal Oğuz, ‘Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam’ adlı çalışmasında ezgi, şekil ve tür kavramlarını şu şekilde açıklamaktadır:

Düşüncemize göre, halk şiirinde ‘şekil’, dışarıdan görülebilir özellikleri içine almalıdır. Bu özellikler ise; kafiye örgüsü, nazım birimi, vezin ve şiirin hacmi (mısra, beyit veya dörtlük sayısının azlığı veya çokluğu) olabilir. Bu unsurları değerlendirdiğimiz zaman karşımıza çıkan belirgin ve kurallara bağlanabilen ayrıcalıkları bir ‘şekil’ adına bağlamak mümkün olabilir. Halk şiirinde nazım şeklinin unsurlarını belirledikten sonra, ‘nazım türleri’ nin birbirlerinden ayrılmasında ise, iki temel unsurun konu ve ezgi olduğunu kabul edebiliriz. (Oğuz, 2001: 15)

Oğuz, nazım şekillerini mani, koşma, destan olarak sıralamaktadır. Şiirler bu ekseninde incelendiğinde mani nazım şekli kullanılmamıştır. Âşık edebiyatı nazım şekli olan destanı Özkul Çobanoğlu(2000: 3) dörtlük sayısı en az beş olan; herhangi bir durum, nesne, olay veya kavramı hikâye etme yoluyla anlatan şiir olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamadan hareketle Atatürk şiiri, destan nazım şekliyle diğer bütün şiirler koşma nazım şekliyle yazılmıştır. Şiirlerin üçü müzisyenler tarafından seslendirilmiştir. Diğer şiirler ise Süeri tarafından seslendirilmiştir. Bu şiirler Alevi- Bektaşî geleneğinin makamına uydurulmaktadır. Bu sebeple şiirlerin türü türkü olarak adlandırılabilir. Âşık, yabancı dillerden geçen kelimelere mümkün oldukça yer vermemiştir. Bir dörtlüğünde sade Türkçe kullanmayı bilinçli olarak yaptığını ifade etmiştir. “Süer söyler arı değış/ Her yiğidin kârı değıl” diyen âşık arı Türkçeyle yazmanın maharet gerektirdiğini düşünmektedir.

2.ŞİİRLERİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Şiirlerin muhtevası, duygusu ve imgelerinden oluşan yapıdır. İsmet Çetin, muhtevayı şu şekilde tanımlamaktadır. “Şiirin yüzey yapısında bulunup genel ve evrensel olgular, olaylar ve meselelerden oluşmaktadır. Konular belli bir millete ve ferde ait değil, tüm insanlığın ortak malıdır.” (Çetin’den akt. Boyraz, 2010: 198)Şiirin muhtevasından hareketle şiirin yazılış amacı, şairin düşünce dünyası hakkında yorum yapılabilir. Bu bağlamda Süeri şiirleri incelenmiş, Ayrılık/ Sevda Şiirleri, Vefasızlıktan, Çekilen

Çilelerden Kaynaklan Üzüntüyü ve Dünyanın Geçiciliğini Dile Getiren Şiirler, Sitem Şiirleri, Tanınmış Kişilere Övgü İçeren Şiirler olmak üzere dört başlığa ayrılmıştır.

2.1. Ayrılık/ Sevda Şiirleri

Eldeki on yedi şiirin sekizi ayrılık ve sevda şiirleridir. Bu şiirlerin üçü de video sitelerinde seslendirilmiştir. Şiirler kavuşulamayan, hasret kalınan sevgiliye yazılmıştır. Âşık “Elden sordum yelden sordum” dizesinde ayrı düştüğü sevgiliyi aramaktadır. “Atıp gittin diyar ele” mısrası terk edilişi, “Hasretle sarardım soldum” mısraında özlemi, “Ahirette eli ele verelim” mısraında ise kavuşamamanın verdiği umutsuzluğu dile getirmektedir. Âşık, “Öyle Çabuk Unuttun Ki ”şiirinde olduğu gibi sevgiliye daha çok sitemkârdır. Âşık, “EyVefasız Beni Yaktın Yanasın” şiirinde sevgiliye beddua etmektedir. “Dört mevsim içinde karda kalasın” mısraı Süeri’nin ayrılık acısını, yakarışı ifade etmektedir.

2.1.1.Gelmedin Gülüm (Web-2)

Çok yalvardım çok yalvardım

Seherde yolan bakardım

Saçına sümbül takardım

Gelmedin gülüm gelmedin

Dağlar efkârlıyım dağlar kederliyim

Dağlar ben dertliyim bugün oy

Elden sordum yelden sordum

El açıp divana durdum

Hasretle sarardım soldum

Gelmedin gülüm gelmedin

Dağlar efkârlıyım dağlar kederliyim

Dağlar ben dertliyim bugün oy

Süeriböyle öldürme

Âlemi bana güldürme

Geldiğin yada bildirme

Gelmedin gülüm gelmedin

2.1.2.Dağlar Girdi Aramıza (Web-3)

Atıp gittin diyar ele

Düşürdün sen beni dile
Bu nasıl ayrılık böyle
Dağlar girdi aramıza

Baharımdın sen yazımdın
Gönüldeki bir nazımdın
Dillerimde avazımdın
Dağlar girdi aramıza

Bu da mı varmış kaderde
Düşürdün Süer'i derde
Mekân nerde yuvan nerde
Dağlar girdi aramıza

Hasretim saçın teline
Gönülde açan gülüne
Sorarım seher yeline
Dağlar girdi aramıza

2.1.3.Ey Vefasız Beni Yaktın Yanasın (Web-4)

Ey vefasız beni yaktın yanasın
Sen de benim gibi darda kalasın
Bana ettiklerin bir gün bulasın
Daima ah edip zarda kalasın
Benden uzak yar kendinden bulasın

Dilerim içinde durmaya sızın
Süeri karşıdır çekilmez nazın
Ne baharın ola ne de bir yazın
Dört mevsim içinde karda kalasın
Benden uzak yar kendinden bulasın

2.1.4.Öyle Çabuk Unuttun Ki

Böyle miydi sevgin bana

Öyle çabuk unuttun ki
Döndün bir gönül kırana
Öyle çabuk unuttun ki

Buldun mu aradığını
Dilerim al muradını
Benim için yazdığını
Öyle çabuk unuttun ki

Her şey sevgidedir dedin
Birden bire nasıl sildin
Hani vefasız değildin
Öyle çabuk unuttun ki

Yakışmazdı bunlar sana
Sitem ettin seven cana
Davamız kalsın divana
Öyle çabuk unuttun ki

Arama hatayı benden
Mevla'm sorsun sebebinden
Söyledin ayrılmam senden
Öyle çabuk unuttun ki

Hayal eyle bir Süeri
Felekten küseli beri
Kaldı mı gönlünde yeri
Öyle çabuk unuttun ki

2.1.5.Benden Ayrıldın ki Bir Gün Gelesin

Benden ayrıldın ki bir gün gelesin
Nerede bıraktın gel ki bulasın
Ayrılık neymiş öyle bilesin
Hayal eyle beni gel ki bulasın

Yazılmış kader yazım ezeli
Yeşillenmiş bağım döktü gazeli
Düşmedi yakamdan feleğin eli
Ahu figan ile gel ki bulasın

Gözün dikme dağa bele taşlara
Ağlar düşer o siyahım saçlara
Esen yeller ile uçan kuşlara
Sor sual eyle gel ki bulasın

Eylerdin Süer'e nazı sitemi
Nice Süleyman parlattı hatemi
İşte bu dünyanın devranı demi
Akıt gözyaşların gel ki bulasın

2.1.6.Öyle Bağlanmışım Sana

Öyle bağlanmışım sana
Kimse beni döndüremez
Yanıyorum ben sevdama
Kimse beni döndüremez

Yadlar akıl erdiremez
Araya engel giremez
Ağlatırsan beni bir kez
Kimse beni döndüremez

Sevgim vardır yana yana
Meyil vermişim merdana
Sen olmasan bu cihana
Kimse beni döndüremez

Süeriyim bedestana
Bülbül konar gülistana
İsmim yazdırdın destana

Kimse beni döndüremez

2.1.7.Bilmem Bu Güzelin Bende Neyi Var

Bilmem bu güzelin bende neyi var

Can alıcı gibi bakar söylemez

Mahi cemaline eyledin nazar

Odu kerem olmuş yakar söylemez

Ne olur muhabbetin benden kaldırma

Beni de yadların yanında kırma

Bir tebessüm ilaç olsun yarama

Hilal kaşlarını yıkar söylemez

Ey semanın süsü seheri yıldız

İncinsen incitme bu parolamız

Bize ayrılık yok aynı yoldanız

Yürür sular gibi akar söylemez

Süeriyim der ki bakın halime

Yalvardım etme tek bir kelime

Aşkın hançerini tutmuş sineme

Her gönlü oldukça çakar söylemez

2.1.8.Böyle Miydi Yar Seninle Ahtımız

Böyle miydi yar sizinle ahtımız

İşte görüyorsun gülemez olduk

Bize ayak vuran kara bahtımız

Onu alınımızdan silemez olduk

O sabah güneşi değmedi bize

Felek ikimizi getirdi bize

Ayrılık yar oldu her ikimize

Bir gün bir araya gelemez olduk

Kimden sorulacak intizarımız
Kesilmedi bir gün ahu zarımız
Saman ateşine döndü sevdamız
Körükleri verdik yakamaz olduk

Mekânımız belli değil bilelim
Nasip değil gözyaşını silelim
Ahirette eli ele verelim
Süeri kaderden kaçamaz olduk

2.2.Vefasızlıktan, Çekilen Çilelerden Kaynaklanan Üzüntüyü ve Dünyanın Geçiciliğini Dile Getiren Şiirler

Çekilen çilelerle ilgili feleğe, yalan dünyaya bıkkınlığını belirtmektedir. Dünyanın “Âşıklara bir virane” olduğunu söyleyerek yıkılmışlığı, rağbet görmemeyi, değersizleşmeyi çağrıştırmaktadır. Vefasızlık, “Yine Bahar Geldi Sular Yürüdü” şiirinde sevgiliyi arama ve bulamama üzerinden verilmektedir. Üçüncü şiirde âşık, hanını cefakâr, çilekeş hanı olduğunu söylemiştir. “Gördük yüzler karasını/Bildik ikilik belasını” dizeleri insan davranışlarına karşı bir yergi içermektedir.

2.2.1.Âşıklara Bir Virane

Âşıklara bir virane
Bezdik sende yalan dünya
Hal perişan bir divane
Gezdik sende yalan dünya

Ayrı düştük aveneden
Çıktık gayri zivaneden
Melek doğmuştuk anadan
Azdık sende yalan dünya

Açan güllerin soluyor
Sevenlerin mahvoluyor
Malın meramın kalıyor
Yazdık sende yalan dünya

Çektik mihneti zarını

Süer bilmedik yarını
Nice canlar mezarını
Kazdık sende yalan dünya

2.2.2.Yine Bahar Geldi Sular Yürüdü

Yine bahar geldi sular yürüdü
Soram dedim nazlı yarı yellere
Dumanlı dağların karı eridi
Soram boz bulanık akan sellere

Efkârlıyım dağlar anlayın beni
Görse idim şu dünyada güleni
Nerde bulabilsem sevdiğim seni
Soram has bahçede açan güllere

Bari bülbül ile girem feryada
Ümidim kalmadı gayrı dünyada
Vurdum nağmeleri geldi bir seda
Soram sazımdaki öten tellere

İmkânsız feleğin kahrı çekilmez
Vefasız tarlaya tohum ekilmez
Aradım her yanı kimseler bilmez
Soram gidem Süer garip ellere

2.2.3.İnsanlık Bilen Kişi

Cefakârı çilekeşi
Bütün bizim hana gelsin
İnsanlığı bilen kişi
Dilerim ki bana gelsin

Yaradana ser vereni
Özü yerlere sereni
İnsanları bir bileni

Hepsi bizden yana gelsin

İkiliği biz bilmeyiz

Ayrımcıyı hiç sevmeyiz

Ehlibeyt bendesiyiz

Sevenler bu cana gelsin

Aktarmayız yanmış külü

İncitmeyiz bir gönülü

Sevgidir insan formülü

Bilenler meydana gelsin

Gördük yüzler karasını

Bildik ikilik belasını

Burada insanlık yarasını

Saranlar beyana gelsin

Sulhu sefadan yanayız

Bülbül ile figandayız

Süer ulu divandayız

Vekilimiz cana gelsin

2.3.Sitem Şiirleri

“Şu Gönlüme Mihneti Zarı” şiiri sevgilinin inanmayışına, hoşnutsuzluğuna bir sitem içermektedir. “On parmağın mum eyledim” mısraıyla mum, ateş, erimek metaforu üzerinden aşkıdan yanmayı, erimeyi sitemkâr bir şekilde dile getirmiştir. Eldeki diğer şiirler sevgili ekseninden çıkarak yalnızlığa, hasrete, gurbete, dünyanın karmaşasına ve savaşlara sitem etmektedir. “Hiç Kimsesiz Bir Vadide” şiirinde son mısralarında tekrar eden “garip garip” sözcüğü âşığın yalnızlığını çağrıştırmaktadır. Uzun yıllar Almanya’da tek başına işçi olarak çalışması bu duyguya kapılmasına sebep olmuş olabilir. Şiirde yalnızlığa sitem etmekle birlikte bu yalnızlığı doğayla paylaşma, doğayla bütünleşme isteği vardır. Doğayla yalnızlaşmanın huzurlu olduğunu dile getirmektedir. “Mefun Oldum Bizim Elin Yeline” şiirinde “Bir kimsem yok gele beni araya” mısraıyla kimsesizliğini dile getirmiş, ardından gelen “Kimler yazdı bize böyle fermanı” mısraı ile de kimsesizliğinin sebebini feleğe yüklemektedir. Âşık, dünyadaki kavgaları, savaşları bitirmek için pirden medet ummaktadır.“Pirimden bir yardım olsa/ Tutsa elimden kaldırsa/ İnsanlık kavgası dursa” ile“Süer daim pire yalvar” mısraları bu yakarışı ifade etmektedir. “Bir Yolum Var Yokuş Yanı” başlıklı şiiri âşığın alegorik tarzda hayatını anlattığı şiirdir. “Bir bağım var gönül zarı/İçindeki gam pınarı /Bir tarlam var ömür adı /Felek ipoteğe aldı” mısralarında âşık hayatını sarp bir yokuşa benzetmektedir. Bu yokuştan namertler geçememektedir. Gönül bahçesinde dert pınarı

akmaktadır. Ömrünü de feleğe borç edinmiştir. Şiirlerde yaratana isyan yoktur, çekilen dertlerin sorumluluğu feleğe yüklenmektedir.

2.3.1.Şu Gönlüme Mihneti Zarı

Şu gönlüme mihneti zarı

Çektirdim de inanmadın

Kapına İrem bağları

Derdirdim de inanmadın

Sinem açıp yol eyledim

Bu özüme kul eyledim

On parmağın mum eyledim

Yandırdım da inanmadın

Vermedin bana yerimi

Söylemedin hünerimi

Ömür denen sermayemi

Erittim de inanmadın

Süer sitem etti sana

Yalan ise söyle bana

Gözyaşımı kana kana

Akıttım da inanmadın

2.3.2.Hiç Kimsesiz Bir Vadide

Hiç kimsesiz bir vadide

Dolansam ben garip garip

Çiçekleri çok nadide

Derlesem ben garip garip

Doğayı seyredip dursam

Arılarla divan kursam

Kelebeklerle konuşsam

Uçuşsam ben garip garip

Gayet sessiz ve sedasız
Olaydım ben bir gamsız
Huzur içinde yalnızım
Otursam ben garip garip

Sözden uzak dilden uzak
Rüzgârlara açsam kucak
Dertli bülbül ile firak
Ötüşsem ben garip garip

Sular aksa yavaş yavaş
Olsalar Süer'e yoldaş
Aksa gözlerimdeki yaş
Ağlasam ben garip garip

2.3.3.Meftun Oldum Bizim Elin Yeline

Meftun oldum bizim elin yeline
Eser hazin hazin beni ağlatır
Hele gül zamanı bülbül sesine
Öter hazin hazin beni ağlatır

Gelir bahar bizim eldir oralar
Hasret çökmüş gurbet beni yaralar
Yara doğru giden garip turnalar
Uçar hazin hazin beni ağlatır

Aylar geçti yıllar girdi sıraya
Bir kimsem yok gele beni araya
Yar sılada orak vurmuş tarlaya
Biçer hazin hazin beni ağlatır

Kimler yazdı bize böyle fermanı
Süeriyim bulunmuyor dermanı
Ah diye vah diye ömür kervanı

Geçer hazin hazin beni ağlatır

2.3.4.Güzel Bir Sarayım Olsa

Güzel bir sarayım olsa

Etrafı bağı bedestan

O bağda o yar dolansa

Çekemeyen ölse yastan

Pirimden bir yardım olsa

Tutsa elimden kaldırsa

İnsanlık kavgası dursa

Gönlüm silinirdi pastan

Huzur denen mücevheri

Bulsam özümde rehberi

Sihhat pınarından kevseri

Doldurup verseler tastan

Süer daim pire yalvar

Verdiğine ol kanaatkâr

Olacaksan sadık bir yar

Hazar eyle kötü nastan

2.3.5.Bir Yolum Var Yokuş Yanı

Bir yolum var yokuş yanı

Kimseler gitmez buradan

Hele namerdin kervanı

Hiç gelip geçmez buradan

Bir bağım var gönül zarı

Orda buldum ben efkârı

İçindeki gam pınarı

Hiç kimse içmez buradan

Kimseler biçmez buradan

Süer söyler arı değiş

Her yiğidin kârı değil

Eğilirsen merde eğil

Namertler geçmez buradan

2.4.Tanınmış Kişilere Övgü İçeren Şiirler

Eldeki şiirler içerisinde Atatürk şiiri Aydınlık gazetesinin röportajından elde edilmiştir. Âşık, Atatürk'e olan sevgisini dile getirirken tarihsel bilgileri de aktarmaktadır. Atatürk'ün on dokuz mayısta Samsun'a çıkışını doğan güneşe benzetmektedir. Şiirden İngilizler ve Yunanlılarla savaşıldığını İsmet Paşa'nın sağ kolu olduğunu, Misak-ı Milli sınırlarını çizdiğini ifade etmektedir. Bu bilgiler sözlü tarih açısından dikkate değerdir. Vatanın, Atatürk'ten yadigâr kaldığını belirterek emanete sahip çıkılması gerektiği mesajını vermektedir. Atatürk'ün adaletli olduğunu "Helale haramı katanı/Kovan sensin Kemal Paşa" söylerken âşık, Atatürk'ün kahramanlığını da ortaya koymaktadır.

2.4.1.Atatürk (Web-5)

İçimde bir sevgin var

Gülen sensin Kemal Paşa

Vatani bize yadigâr

Eden sensin Kemal Paşa

On dokuz Mayıs çağında

Güller açtı dost bağında

Güneşle Samsun dağında

Doğan sensin Kemal Paşa

Bölmüşlerdi vatani

Sevmişlerdi onu satanı

Helale haramı katanı

Kovan sensin Kemal Paşa

Dünyalar duydu adını

Tarih yazdı soyadını

İngiliz Yunan feryadını

Bilen sensin Kemal Paşa

İsmet Paşa sağ kolundu

Aşılmaz dağlar yolundu

Ağlayan Anadolu'ndu

Alan sensin Kemal Paşa

Düşmanlar görsün hüneri

İşte budur erler eri

Gönülde adalet feneri

Yakan sensin Kemal Paşa

Bilen bilir bu asrı

Süer yardımcımız tanrı z

Misâk-ı Milli sınırı

Yazan sensin Kemal Paşa

3. SONUÇ

Haşim Süer'in seksen şiirinden on yedisi baz alınarak şiirleri halk hayatı bağlamında değerlendirilmiştir. Haşim Süer'i bilim dünyasına tanıtmak amaçlı 24-25 Haziran 2020 tarihleri arasında Ankara'da çevrimiçi olarak düzenlenen Uluslararası Genç Bilim ve Sanat İnsanları Sempozyumu (GEBSİS)'na "Halk Yaşamı (Folklife) Bağlamında Erzincanlı Âşık Süeri'nin Şiir Dünyası" başlıklı sözlü bir bildiri sunulmuş fakat Haşim Süer'le ilgili herhangi bir yazılı yayın yapılmamıştır. Bu bağlamda çalışma Haşim Süer'in âşıklık geleneği içerisinde konumlandırılması bakımından önem taşımaktadır. Kültürel zenginliğin kent merkezine taşındığı bir ilde doğup büyüyen Süeri yöre halkının geleneksel yaşantısını devam ettirenlerdendir. Tarla süren, meyve toplayan ve kurutan, saz yapım evlerinde arkadaş sohbetleri yapan, bu sohbetlerde saz çalan, mihman meclislerine çocukluğundan beri katılan, ibadet ederken sazla deyiş söyleyen âşık bu özellikleriyle yöre insanının kültürel belleğini şiirlerinde yansıtmaktadır. Çalışmada âşığın on yedi şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerin biri gazetede yayından, üçü bestelenerek seslendirilen müzik kanallarından, on üçü de âşığın kendisinden elde edilmiştir. Şiirlerin tamamına ulaşılmasının sebebi âşığın şiirlerinin çalınarak seslendirilmesinden endişe duymasıdır. Süeri'nin şiirlerinde köyüne, memleketine, memleketinin coğrafi özelliklerine mısralar dizmektedir. Bunun sebeplerinden biri âşığın on üç yıl boyunca Almanya'da kalması, memleket hasreti çekmesidir. Bir diğer sebebi ise âşığın tabiatla iç içe yaşaması, geçimini topraktan sağlamasıdır. Âşık, tabiatla her nesnenin ruhu olduğuna inandığı için onlara saygı duymaktadır. Belki de bu sebepten dağlara sitem etmekte, tabiatla dertleşmektedir. Âşığın babası ile dedesi de saz çalmaktadır. Bu geleneğin sürdürülebilirliği açısından değerlendirildiğinde oğlu ile torunu da saz çalmakta mahirdirler. Bu gelenek taşıyıcıları içinde sadece Haşim Süer şiir yazabilmektedir. Alevi-Bektaşî geleneğinde yetişen âşık, yöre insanıyla toplanıp saz eşliğinde deyiş söylemektedirler. Bu topluluk, sosyalleşmeyi sağlarken bir yandan da gelenek aktarımını sağlamaktadır. Saz yapım evlerinde sazları kurcalayan âşık, maddi kültürle hemhâl olmuştur. Maddi kültürün, halk zanaatlarının yaşatıldığı şehir Erzincan'ın coğrafi yapısı, kültürel çeşitliliği, halkın geçim kaynakları gibi dış etkiler âşığın şiirlerini etkilemektedir. Benzer şekilde başka âşıklarla iletişim

hâlinde olması, mihman meclislerine katılması, atadan dededen söze kulak aşinalığının olması sözlü kültür anlamında âşığın şiir dünyasını şekillendirmektedir. Kasetlerle âşıkların sözünü dinleyen Süeri, Daimi'yi kendine usta kabul etmektedir. Bu özelliği elektronik ortam âşığı olduğunu göstermektedir. Usta-çırak ilişkisinde yetişmeyen âşık içine doğduğu kültürün etkisiyle kendi kendini yetiştirmiştir. Çalışmada Haşim Süer'in eldeki şiirleri incelenmiş özelden genele giderek âşıklığın ortaya çıkışı gözlemlenmiştir. Bu gözlemlerden hareketle çekilen sıkıntılar, sözlü kültürün yaşadığı mekânlarda geleneğe katılım sağlamak, maddi kültürü kullanarak geçimini sağlamak veya bir gruba aidiyetini göstermek âşıklığın yöredeki oluşum süreçlerinden birini açıklamaktadır.

REFERENCES/KAYNAKÇA**Yazılı Kaynaklar**

- BOYRAZ, Ş. (2010). Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2012). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2000). Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü. Akçağ Yayınları, Ankara.
- DORSON, R. M. (2011) Günümüz Folklor Kuramları.(Çev.) GÜRÇAYIR S. , ÖZAY. Y., Geleneksel Yayınevi, Ankara.
- OĞUZ, M. Ö. (2006).Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. Geleneksel Yayınevi, Ankara.
- OĞUZ, M. Ö. (2001). Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam. Akçağ Yayınları, Ankara.
- OĞUZ, M. Ö., GÜRÇAYIR S. (2010). Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2.Geleneksel Yayınevi, Ankara.
- Web-1: TÜRKÜ DOSTLARI(2002). “Haşim Süer (Kemah – 1941).”<https://www.turkudostlari.net/kimdir.asp?kim=499> (12.05.2020).
- Web-2: SEVİLEN ŞARKI SÖZLERİ. (2014) . <https://www.sevilensarkisozleri.com/emre-saltik-gelmedin-gulum-sarki-sozleri-81010> (05.06.2020).
- Web-3: MUZİKPLAY. (2004). “Taner Ölmez Dağlar Girdi Aramıza”.
https://www.youtube.com/watch?v=uRiF_F0hCw (09.06.2020)
- Web-4: SALTİK, E. (2016). “Ey Vefasız Beni Yaktın Yanasım”.
<https://www.youtube.com/watch?v=n3G56uEZN7Q> (10.06.2020)
- Web-5: İNCE, M. (2015). “Erzincanlı Ozan Haşim Süer'in Atatürk Sevdası”
<http://www.aydinlikgazete.com/ozgurluk-meydani/erzincanli-ozan-hasim-suerin-ataturk-sevdasi-h73341.html> (10.06.2020)

Sözlü Kaynaklar

- K.K.1: Alican Süer: 1967 doğumlu. Derleme, 21.01.202'de İstanbul- Ankara arası telefon görüşmesiyle yapılmıştır.
- K.K. 2: Esmâ Yerli: 1954 doğumlu. Derleme, 03.07.12'de Gümüşhane/Kelkit'te yapılmıştır.

EXTENDED SUMMARY

The poems of Erzincan Âşık Haşim Süer have been evaluated in the context of “Folklife”. Haşim Süer lives in a village in Erzincan province, where traditional life is adapted to urban life. Crafts such as coppersmiths and rug weaving are updated and marketed in Erzincan. Fruit and vegetable drying, meat and dairy products are prepared using traditional methods. Playing the reed, making and selling the reed has an important place in the region. With the influence of the Alevi culture in the region, the use of saz in worship enables the spread of the saz and playing technique. Âşık Haşim Süer who grew up in the Alevi culture, carries out agriculture activities with traditional methods in her village and dries the fruits of her trees. However, he goes to the city center on certain days of the week and talk with his peers in the saz making workshops in the reed houses. Haşim Süer’s father, grandfather, son and grandson also play the saz. Playing saz is a tradition in the family that is passed down from generation to generation. Saz is also a part of social life. Saying that the elders of the family play saz very well but cannot write words, he says that her ability to write poetry is a “God-given”. The themes of his poems are mostly on separation and love. He says that he wrote some of his poems with the pain of his lover, whom he fell in love with at a young age and could not meet. Based on these findings, material culture and oral culture feed each other. Traditional life nurtures traditional poetry and music. Similarly, the fact that music is a part of worship and Haşim Süer lives in this environment brings the poetry style closer to the “deyiş” style. Haşim Süer who reeds his livelihood with traditional methods, is a small part of a large cultural background. The aim of the article is to analyze the interweaving of the traditional of minstrelsy, material culture and traditional life in this integrity. When the studies conducted were scanned, it was observed that no scientific study was conducted on Haşim Süer. Another purpose of the study is to introduce the poet to the world of science. This act of introduction has been done theoretically over folklife. The poems of Âşık Haşim Süer used in the study were obtained as a result of a series of interviews with him. He lives with his relatives in the village where his family elders settled. The poet, who states that man is identical with nature, conveys that being intertwined with nature is the knowledge he learned from his ancestors. Folklore resources are divided into oral, written, communicative and material resources. The study makes inferences about the cyclicity of the culture living in Erzincan, taking into account oral and material resources. Folk life, as a term, aims to discover traditional values by observing all elements in cultural life. In this context, Âşık Haşim Süer from Erzincan has folk knowledge and makes his living in the light of this knowledge. The subject of folklore studies may consist of artistic activities such as poetry, stories, folk songs, as well as traditional professional activities such as cultivating the soil, animal husbandry, plows used, and soil cultivation methods. Traditional professional activities are the elements that feed the poetry world and use as images in their poems. People's architecture, clothing, religious lifestyles, cuisine culture theoretically overlap with the term folk life. Folklore studies arise from the curiosity of returning to the essence, knowing the origins of cultures. In later periods, folklorists aimed to enlighten the present by turning to compilation activities. Similarly, Âşık Haşim Süer from Erzincan stated that the belief system of Turkish culture is connected with nature as well. Haşim Süer, who is in love with nature, defines it as a shelter, a source of livelihood, a place of socialization with the villagers, a place of worship, and eternal peace after death. This definition is a learned knowledge brought from the cultural codes of the local people. Public memory is a natural memory because it interferes with the routine of daily life. Âşık Haşim Süer is both a culture carrier and culture saver. Haşim Süer completed his transition to minstrelsy by listening to the tapes of famous minstrels, whom he considered masters. Haşim Süer, who has participated in the assemblies since his childhood, learned the technique of playing the instrument by seeing it. Saying that his father and grandfathers were playing the saz, as well as his son and grandson are also skilled at playing the saz, the poet draws attention to the fact that this skill is passed down from generation to generation. Going abroad is also common in the poet's poems. Considering the geographical features, financial inadequacies pushed the poet to this path. The fact that

he deals with the subject of expatriate in his poems is the processing of an obligation brought by geography in his poems. His poems also deal with the subject of love. He expresses his longing for the girl whom he couldn't marry. When his older brother died, his sister – in - law was married to Haşım Süer so that she would not be a widow. The poet, who couldn't stand against his family, was ashamed and was sad about this situation in his inner world. The minstrel, who frequently uses elements such as redif and rhyme in his poems, who writes in quatrain verse, carries the tradition to new generations with his art. This duty of cultural carrier has also spread with various singers singing the poems of Aşık Haşım Süer. All the traditional features of the poet are related to the cultural background of Erzincan.